

Kyrkans gränser

– en nödvändig kommentar till Kristi förklarings församlingsblad

I Kristi förklarings församlingsblad, oktober 2010-januari 2011, finns en artikel med namnet ”Ett förtydligande – om kanonicitet och kalenderfrågan” som vi tyvärr känner oss nödgade att bemöta då artikeln bl.a. utpekar vår kyrka i Sverige.

Prästen Fader Angel skriver att det ”idag är särskilt viktigt att granska... några schismatiker på ortodox grund” och fortsätter med att kommentera att dessa är några som vi ”måste sky som elden”. Han förklarar att ”schismatiker är ortodoxa personer och samfund som bryter den evkaristiska gemenskapen med de lokala kanoniska kyrkorna i den världsvida ortodoxa kyrkan”. Han förklarar att ”brytning sker omedelbart” och att ”nådens förmedling” hos dessa upphört. Man kan kanske illustrera hans argumentation vid en lampknapp där det finns ”på” och ”av”, ”ljus” eller ”mörker”. Endera är man i gemenskap med den världsvida ortodoxa kyrkan, ”på-knappen”, eller är man inte, ”av-knappen”. Om ”avknappen” är intryckt finns ingen nåd. Fader Angel förklarar att schismatikens ”sakrament blir verkningslösa... nådeslösa handlingar. Brödet förvandlas inte till Kristi kropp och blod, synderna förlåts inte, äktenskapets förbund beseglas inte och nåden förmedlas inte i prästvigningarna”. Fader Angel tar så följande illustrativa exempel: ”om schismatiker har välsignat myrra skiljer den sig knappast från vilken doftolja som helst”.

Här framställs alltså en enkel och tydlig kyrkosyn om var den ortodoxa kyrkans gränser finns och var Guds nåd är. Kyrkan finns bland dem som bevarat den evkaristiska gemenskapen mellan de lokala ortodoxa kyrkorna. Enkelt brukar man säga de kyrkor som står i gemenskap med Konstantinopel. Och Guds nåd genom sakramenten är bara verkningsbar där. Fader Angel noterar ”att utanför kyrkan [dvs. utanför de kyrkor som står i gemenskap med Konstantinopel] har varken fastor, långa böner, avhållsamhet eller någon annan askes någon frälsande kraft”.

Argumentationen kan upplevas väldigt enkel och tilltalande. ”Av” och ”på”-knapp, utanför och innanför, allt eller inget och svart eller vitt. Det märkliga är att det sällan låter så här från en ortodox präst som aktivt deltar i den s.k. ekumeniska rörelsen. Vi känner tydligt igen argumentationen från de ”fanatiska” gammalkalendarikerna som har en förkärlek för enkla modeller. Hos dem är det mesta ”svart” eller ”vitt”. Endera är Du ortodox i deras ”grupp” eller är Du fördömd. ”Ortodoxi eller död” som en grupp har som text på sina flaggor. Skillnaden här är att det är den kyrkogemenskap som Fader Angel tillhör som förklaras utan nåd, där nattvardens vin och bröd förblir vin och bröd och myrra är vilken doftolja som helst. Vill man fördjupa sig i denna ”svart-vita” mentalitet kan man läsa skrifter av Biskop Matthaios av Vresthena (1861-1959), vilket är en deprimerande läsning, likt den Fader Angel presenterar.

Tänk Er att en ortodox präst från Kyrkornas Världsråd skulle använda Fader Angels retorik vid ett ekumeniskt möte, där man ska diskutera kyrkosyn med den Romersk-katolska kyrkan! Hur skulle detta låta? Påven är en ovigd ämbetsbärare som inte bär på Guds nåd. Katolska ”kyrkor” har inga verkningsbara sakrament och krisman är bara enkel doftolja likt den från ett parfymeri. Är det någon som tror att de romersk-katolska delegaterna skulle fullfölja dialogen? Hur som helst så säger Fader Angels kyrkliga företrädare inte detta i sådana sammanhang. I stället talar man ivrigt om att den Romersk-katolska kyrkan är en ”systerkyrka”. Den ”svart-vita” retoriker tas bara fram när det gäller inom-ortodoxa ”problem”. Här kan man tala om en kluven tunga.

Då inställer sig frågan varför argumenterar han i denna fråga så förenklat och onyanserat? Jo, nu finns det sannolikt ett pastoralt skäl. Fader Angel vill misstänkliggöra och skrämja. Tänk om det finns någon av hans församlingsbor som skulle lyssna på vad en konservativ ortodox kristen har att säga? När man har detta som motiv kanske man också kan "tumma" lite på sanningen!

Fader Angel skriver: "I nuläget är det ingen på Athos eller i de andra lokala kanoniska kyrkorna, antingen de följer den nya eller gamla kalendern, som har gemenskap med de grekiska gammalkalendarikerna." Han undviker här att nämna att det finns gammalkalendariska grupper inom många större kyrkor, såsom i Rumänien, Bulgarien, Georgien, Ukraina och Ryssland.

Men vad är då sanningen angående Athos, ortodoxins hjärta? Jo, av de 20 "styrande" klostren är det ett, nämligen Esfigmenou, som helt brutit med Konstantinopel och åminner en gammalkalendarisk biskop. Av de små munkboningarna finns ett flertal som bara åminner gammalkalendariska biskopar. Den förre ärkebiskopen av Athen, Christodoulos, uppskattade att ca 35-40% av munkarna på Athos vägrade att nämna patriarken av Konstantinopels namn vid liturgier och tillhörde den gammalkalendariska rörelsen. Metropolitens Kallistos Ware uppger en något mindre siffra ca 500 av de ca 2000 munkarna.

När Fader Angel klargjort detta går han in på att kommentera schismatikernas mentalitet. Han kommenterar att "de är människor som ständigt söker, men aldrig finner [och] som ständigt studerar men aldrig blir fullärda... de söker med mikroskopisk noggrannhet efter existerande och icke-existerande problem." I samma sammanhang kommenterar han "förkärlek för tvister om kalendern". Han nämner givetvis inget om det kanoniska bekymret med att tre pan-ortodoxa koncilier fördömt den nya kalendern. Han nämner givetvis inte heller något om bekymret med det första ekumeniska konciliet och *Paschalion*. Han återvänder istället till att mentaliteten tyder på en "brist på andlig mognad" och avslutar med att karakterisera dessa som "oförnuftiga".

Vad kan man då säga om allt detta?

Det vi i huvudsak vill kommentera är Fader Angels ecklesiologi, som tyvärr är en för enkel modell. Vi kritiserar de "fanatiska" gammalkalendarikerna för samma problem. Den ortodoxa kyrkans gränser och var nåd finns är inte en "svart-vit" fråga, det är inte som en "av" och "på"-knapp. Man kan ta ett tydligt exempel från den kyrka Fader Angels själv är präst i nämligen det ryska Parisexarkatet under Konstantinopel. Exarkatet bildades ursprungligen genom en schism där den styrande biskopen lämnade sin "lagliga" gemenskap 1927 (för att använda hans egna termer). Sedan blev samme biskop avsatt av sin Moderkyrka 1930 och från 1965-1971 saknade man kommunion med någon kyrka före den togs tillbaka av Konstantinopel. Innebar schism och avsaknad av kommunion att nåden var försvunnen ("av"-knapp)?

Förövrigt kan man kommentera att när kyrkor blir självständiga har detta historiskt sett nästan alltid inletts med schism och en längre period utan kommunion med sin moderkyrka. Idag finns ett exempel på detta med den Makedoniska ortodoxa kyrkan, som likt oss saknar kommunion med sin Moderkyrka. Ett annat exempel kan vi hämta från de biskopar från den Ryska utlandskyrkan som återförenades med Moskvapatriarkatet efter 90 år i schism från varandra 2007.

Ett till tydligt exempel från samma kyrka är kanske den Helige Johannes (Maximovitch) av Shanghai och San Fransisco. Den kyrka han tillhörde under sin levnad var i kommunion med oss och saknade kommunion med Konstantinopel och sin Moderkyrka, var då dennes askes ”utan frälsande kraft”? (för att citera Fader Angel) Om så var, hur kan han då vördas som helgon numera även i Moskvapatriarkatet? Vad vi vill ha sagt är helt enkelt att Fader Angels argumentation om schismer är för enkel. Vill man ta exempel från kyrkohistorien, så kan man ju nämna den Helige Johannes Chrysostomos, som bekämpade den kyrkliga administrationen i Konstantinopel efter att han blivit fördriven. Förlorade han ”nåden” och var ”okanonisk” då han gjorde detta. Nej, knappast!

Mycket av det ecklesiologiska problemet hos Fader Angel ligger i det ord som finns i artikelns titel: ”kanonicitet”. Som vi brukar säga är ordet ”kanonisk” den Ortodoxa kyrkans mest missbrukade ord. Vi vet inte hur många gånger vi påpekat att ordet ”kanonisk” i ortodox teologi inte har något med ”erkänd av Konstantinopel” att göra. Kanoniskt är helt enkelt det som är i överensstämmelse med Kyrkans kanones. Det är inte en patriark eller synods beslut som skapar kanonicitet, utan tvärt om, det är beslutets kanonicitet som ger det sann auktoritet och kraft. Sanning och inte makt är kriteriet.

Det är därför ett fåtal kan få ”rätt” över den ”stora gemenskapen” såsom fallet var med Helige Johannes Chrysostomos eller Helige Maximos Bekännaren eller under tider då de ”sant troende” var i minoritet såsom under den arianska eller den ikonoklastiska striden. Alla känner vi talesättet: Athanasium contra Mundum!

Tillfälliga och temporära schismer inom den Ortodoxa kyrkan påverkar inte kyrkans enhet och vi anser oss vara en temporär motståndsrörelse inom Kyrkan. Vi anser inte att vi bär ansvar att motivera vårt bevarande av ortodox tro, utan ansvaret ligger hos de ortodoxa som introducerat ”nyheter” inom Kyrkan.

Fader Angels syn på gammalkalendariker har ju dock genom hans artikel blivit övertydligt klar, men vad säger andra ortodoxa? Vi väljer här att citera två ortodoxa i kommunion med Konstantinopel. Det första exemplet är den numera avlidna patriarken Diodoros av Jerusalem (†2000) som vid besök i ett av våra kloster uttalade följande om vår synod av biskopar:

” Most ... Reverend Hierarchs of the Church, beloved children in Christ: It is with special joy and emotion that I find myself in this holy place... My joy and emotion are especially great because I am in the midst of Bishops and Priests who, in the course of the last decade, have spread the light of Orthodoxy to nearly every continent: to Europe, Africa, America, and wherever there exists an opportunity to proclaim the Orthodox Church. Thanks to the labors of the Most Reverend Metropolitan Cyprian and his Bishops, the voice of Orthodoxy has reached the most distant corners of the world.”

Här handlar budskapet inte om schism och felaktig tolkning av ortodox phronema, utan är idel lovord över vår aktivitet och vittnesbörd.

Det andra exemplet hämtar vi från Metropolit Kallistos Ware:

”What future have the Old Calendarists? It is tempting to dismiss them as a survival from the past, doomed to gradual extinction...Such a conclusion, however may be premature. Following the collapse of Communism... there has emerged throughout Eastern Europe a growing conservatism within the Orthodox Church... Although at present marginalized, the Greek Old Calendarists – and their allies in Russia, Romania, Bulgaria and Georgia – may still have a part to play in the Orthodox world.”

Vi hoppas och ber givetvis att Metropolit Kallistos ord ska bli sanna. Vi vill se till att ortodox tro bevaras och därmed förbereda för att den splittring som finns inom den Ortodoxa kyrkan ska få ett slutgiltigt avgörande och slut genom ett Pan-ortodoxt koncilium. Ett första steg på denna mödosamma väg måste vara en ömsesidig ödmjukhet inför svåra ecklesiologiska frågor.

Om någon i sanning vill tränga in djupare i frågor som ortodox ecklesiologi och kanonicitet, så vill jag rekommendera två artiklar. Dessa skulle kunna tjäna som underlag om Fader Angel är intresserad av en seriös dialog. Den första om ecklesiologi heter [”Who determines who is Orthodox?”](#) och återfinns i ”Orthodox insights – VOLUME II”, Chrysostomos, Auxentios, Akakios, Florovsky, Center of Traditionalist Studies, Etna California 2009. Den andra om kanonistik heter ”The True meaning of Canonicity.”

25 oktober enligt Kyrkans kalender 2010
Fader Anders, syndfull präst.